

Ministru kabinets

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1520, tālr. 80000120, fakss 67280469, e-pasts vk@mk.gov.lv, www.mk.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā
Uz 02.12.2015.

Nr. 18/TA-2775/677
Nr. 6-8/286

Latvijas Republikas tiesībsargam
kanceleja@tiesibsargs.lv

Par ārvalstīs piespriesta soda izvērtēšanu

2016. gada 7. janvārī Tieslietu ministrijā tika organizēta sanāksme saistībā ar Latvijas Republikas tiesībsarga 2015. gada 2. decembra vēstuli Nr. 6-8/286 par ārvalstīs piespriesta soda izvērtēšanu, kurā piedalījās Iekšlietu ministrijas un Tiesībsarga biroja pārstāvji. Sanāksmē tika secināts – lai risinātu jautājumu par ārvalstīs piespriesta soda izvērtēšanu, kad no Sodū reģistra tiek saņemtas attiecīgās ziņas, nav nepieciešams izdarīt grozījumus spēkā esošajos tiesību aktos. Jautājums ir risināms esošā tiesiskā regulējuma ietvaros atbilstoši labai pārvaldībai, proti:

1. Krimināli sodāmu darbību un seku, kas iestājas to rezultātā, noteikšana ir katras suverēnas valsts kompetencē, reaģējot uz attiecīgās sabiedrības vajadzībām. Latvijā spēkā esošā Krimināllikuma (turpmāk – KL) 6. pantā ir noteikts, ka par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts KL un par kura izdarīšanu draud kriminālsods. Turklāt noziedzīga nodarījuma juridisko kvalifikāciju nosaka nodarījuma faktisko apstākļu (faktisko pazīmju) atbilstība KL panta dispozīcijā norādītajām noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm (juridiskajām pazīmēm). (*Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināltiesību departamenta 2013. gada 24. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK-15/2013 7. lapas pirmo rindkopu.*)

Tas nozīmē, ka Latvijā par noziedzīgiem nodarījumiem ir atzīstamas tikai tādas darbības vai bezdarbība, kuras faktiskās pazīmes atbilst KL noteikto pantu dispozīcijām. Savukārt atbilstoši KL 1. pantam pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi KL paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, bet KL 63. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka sodāmība ir noziedzīga nodarījuma izdarījušas personas notiesāšanas vai soda noteikšanas juridiskās sekas.

Līdz ar to persona, kura ir izdarījusi nodarījumu, kurš saskaņā ar KL nav kvalificējams kā noziedzīgs nodarījums un par kuru Latvijā nevar saukt pie kriminālatbildības, nevar tikt uzskatīta par sodītu saskaņā ar KL. Vienlaikus personas sodīšana par attiecīgās valsts likumpārkāpumiem var liecināt par personas attieksmi pret attiecīgās sabiedrības noteiktās kārtības ievērošanu.

2. Spēkā esošais starptautiskais regulējums vispārīgi paredz, ka nodarījuma, kas ticis veikts vienā valstī, atzīšana citā valstī notiek attiecīgā procesuālā kārtībā vai pēc nodarījuma substances,¹ vai arī vadoties pēc attiecīgā nodarījuma nosaukuma.²

Detalizētu valstu savstarpējo noziedzīgo nodarījumu atzīšanas mehānismu spēkā esošais starptautiskais regulējums paredz tikai kriminālsoda izpildes nolūkā, tostarp nosakot arī ārvalstī izdarīto noziedzīgo nodarījumu pielīdzināšanas procedūru nacionālajos tiesību aktos noteiktajam. Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 749. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ārvalstī piespriesta soda izpildīšana Latvijā ir šā soda pamatotības un tiesiskuma bezstrīdus atzīšana un izpildīšana tādā pašā kārtībā, kā tad, ja sods būtu noteikts Latvijā notikušā kriminālprocesā. Savukārt KPL 749. panta otrajā daļā ir paredzēts, ka ārvalstī piespriesta soda pamatotības un tiesiskuma atzīšana neizslēdz tā saskaņošanu ar KL paredzēto sankciju par tādu pašu nodarījumu. Turklāt KPL 751. panta 4. punktā ir paredzēts, ka ārvalstī piespriesta soda izpildīšanas lūgumu var atteikt, ja ārvalstī notiesāto personu par tādu pašu nodarījumu nevarētu sodīt saskaņā ar KL.

Šajā sakarā ir vērojama uzmanība, ka soda atzīšanai saskaņā ar KPL paredzēto procedūru ir būtiskas sekas, t. i., personai Latvijā tiek izpildīts ārvalstī piespriestais sods, līdz ar to ir nepieciešama augstāka likuma detalizācijas pakāpe. Citos gadījumos spēkā esošais tiesiskais regulējums neparedz detalizētu nodarījumu atzīšanas un pielīdzināšanas procedūru starp valstīm, atstājot tiesību piemērotāja ziņā jautājuma par personas sodīšanas ārvalstī seku noteikšanu atbilstoši attiecīgā normatīvā akta noteikumiem.

3. Informācijas apmaiņa, kas iekļauta valstu sodāmības reģistros, ar valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis, tiek veikta saskaņā ar 1959. gada 20. aprīļa Eiropas Padomes konvencijas par savstarpējo palīdzību krimināllietās 22. pantu, kas papildināts ar 4. pantu minētās konvencijas 1978. gada 17. marta papildprotokolā.

Eiropas Savienības Padome 2005. gada 21. novembrī pieņēma Pamatlēmumu Nr. 2005/876/TI par tādas informācijas apmaiņu, ko iegūst no sodāmības reģistra (turpmāk – Pamatlēmums). Atbilstoši Ministru kabineta 2006. gada 4. aprīļa sēdes protokollēmuma (prot. Nr.19 64.§) (turpmāk – Protokols) 2.punktam Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs (turpmāk –

¹ Skat., piemēram, Eiropas Savienības Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma Nr. 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm 2. panta 1. punktu.

² Skat., piemēram, Eiropas Savienības Padomes 2008. gada 27. novembra Pamatlēmuma Nr. 2008/909/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz spriedumiem krimināllietās, ar kuriem piespriesti brīvības atņemšanas sodi vai ar brīvības atņemšanu saistīti pasākumi, lai tos izpildītu Eiropas Savienībā, 7. pantu, Pamatlēmuma Nr. 2002/584/TI 2. panta 2. punktu.

Informācijas centrs) tika noteikts par centrālo iestādi Pamatlēmuma 2. un 3. panta izpildē, proti, tam ir pienākums informēt citu dalībvalsti par attiecīgās personas sodīšanu Latvijā un pieprasīt ziņas citai dalībvalstij no tās sodāmības reģistra. Savukārt atbilstoši Protokola 3. punktam Tieslietu ministrija tika noteikta par līdzatbildīgo attiecībā uz informācijas apmaiņas juridisko jautājumu risināšanu.

Atbilstoši 2009. gada 6. aprīļa Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmuma Nr. 2009/316/TI par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (ECRIS) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu Preambulas 11.–13. apsvērumam un 4. pantam, Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēma ir decentralizēts tehniskais risinājums, kas nodrošina iespēju dalībvalstīm, ja nepieciešams, vienotā un saprotamā formātā (kodu sistēmas veidā) saņemt citu dalībvalstu sodāmības reģistros iekļauto informāciju.

Minētās tiesību normas, kas pārņemtas Sodu reģistra likumā, neparedz prasību dalībvalsts kompetentajai iestādei (Informācijas centram) veikt arī aprītei pakļautās informācijas analīzi, kā rezultātā tiktu nodrošināta ārvalstīs izdarītā noziedzīgā nodarījuma juridiskās kvalifikācijas pielīdzināšana KL un citos normatīvajos aktos noteiktajam. Attiecīgās tiesību normas paredz, ka Informācijas centrs darbojas kā starpnieks ziņu nodošanā par personas sodāmību, nevis arī kā iestāde, kurai ir tiesības noteikt ārvalstīs veiktās darbības juridiski saistošu kvalifikāciju.

Ziņas par personas sodāmību no Sodu reģistra tiek saņemtas, pamatojoties uz Sodu reģistra likumu un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta 2013. gada 10. decembra noteikumiem Nr. 1427 "Noteikumi par sodāmības ziņu pieprasīšanas un sniegšanas veidlapas saturu un paraugu" un Ministru kabineta 2014. gada 23. septembra noteikumiem Nr. 563 "Noteikumi par ziņu sniegšanu un saņemšanu no Sodu reģistra, valsts nodevas apmēru un izziņas noformēšanas prasībām" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 563). Minētie tiesību akti paredz, ka Sodu reģistrā iekļauj, glabā, izsniedz, pārsūta un pieprasa nepieciešamo informāciju, pamatojoties uz tādas personas pieprasījumu, kurai atbilstoši nacionālajiem normatīvajiem aktiem ir tiesības to izteikt.

Atbilstoši 2001. gada 11. oktobrī pieņemtā Sodu reģistra likuma anotācijai Sodu reģistrs tika izveidots, lai apkopotu ziņas par personas sodāmību un lai nepieciešamības gadījumā kompetentajai iestādei vai institūcijai būtu iespēja saņemt informāciju par attiecīgās personas sodāmību. No minētā izriet, ka Sodu reģistrā iekļautajām ziņām par personas sodāmību ir tikai informatīvs raksturs. Minēto ziņu atrašanās Sodu reģistrā un to saņemšana pati par sevi nerada attiecīgajai personai tiesiskas sekas.

4. Informācijas centram, sniedzot Sodu reģistrā iekļautās ziņas, jāievēro Fizisko personu datu aizsardzības likuma (turpmāk – FPDAL) 7. panta 5. punktā noteiktais, ka personas datu apstrāde ir atļauta tikai tad, ja likumā nav noteikts citādi un ja datu apstrāde nepieciešama, lai nodrošinātu sabiedrības interešu ievērošanu vai īstenotu publiskās varas uzdevumus, kuru veikšanai personas dati ir nodoti pārzinim vai pārraidīti trešajai personai. Papildus FPDAL 12. pants

nosaka, ka personas datus, kuri attiecas uz noziedzīgiem nodarījumiem, sodāmību krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās, kā arī uz tiesas nolēmumu vai tiesas lietas materiāliem, drīkst apstrādāt tikai likumā noteiktās personas un likumā noteiktajos gadījumos.

FPDAL10. panta pirmās daļas 2. punkts nosaka, ka, lai aizsargātu datu subjekta intereses, pārzinis nodrošina personas datu apstrādi tikai atbilstoši paredzētajam mērķim un tam nepieciešamajā apjomā. Turpretī Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīvas Nr. 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (turpmāk – Direktīva) 6. pants, kurš pārņemts FPDAL 10. pantā, nosaka principus, kas attiecas uz datu kvalitāti. Minētā panta 2. punkts nosaka, ka attiecīgo principu ievērošana ir jānodrošina datu apstrādātājam, kas atbilstoši 2. pantā ietvertajām definīcijām ir jebkura persona, kas veic personas datu apstrādi, nevis tikai personas datu pārzinis, kā tas noteikts FPDAL 10. pantā.

Eiropas Savienības Tiesa 2005. gada 16. jūnija sprieduma lietas Nr. C-105/03 *Maria Pupino* 48. punktā norāda, ka valsts pienākums ir veikt nacionālo normatīvo aktu interpretāciju tādējādi, lai tiktu nodrošināta to atbilstība Eiropas Savienības tiesību normām.

Nemot vērā minēto, FPDAL 10. pants ir jāinterpretē atbilstoši Direktīvas 6. pantam.

Kā norāda Satversmes tiesa 2009. gada 19. maija sprieduma lietas Nr. 2008-40-01 17.punktā, izpildu varai savā darbībā ir pienākums ievērot labas pārvaldības principu – nodrošināt cilvēka tiesību ievērošanu. Latvijas Republikas tiesībsargs 2015. gada 22.aprīļa atzinuma pārbaudes lietas Nr. 2015-7-5D 12. lpp. norāda, ka labas pārvaldības princips sevī ietver tostarp personas datu aizsardzības noteikumu ievērošanu.

Līdz ar to ne vien personas datu apstrādes pārzinim un informācijas izsniedzējam, bet arī informācijas saņēmējam ir pienākums datu apstrādi veikt atbilstoši normatīvajos aktos ietvertajiem noteikumiem par datu apstrādes kvalitāti. Tādējādi apstākļi, ka Informācijas centrs ziņu pieprasītājam izsniegtu informāciju, kas nodrošinātu leģitīmā mērķa sasniegšanu, nenozīmē, ka ziņu pieprasītājam ir tiesības izmantot minētās ziņas patvaļīgi. Informācijas saņēmējam jebkurā gadījumā ir pienākums apstrādāt personas datus tikai noteiktajam mērķim un atļautajā apjomā.

5. Sodu reģistra likuma 19. pants paredz tiesības tajā minētajām personām to darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos saņemt ziņas no Sodu reģistra. Atbilstoši Sodu reģistra likuma 21. panta pirmajai daļai Sodu reģistrā ietvertā informācija tiek izsniegta rakstveidā vai tiešsaistes režīmā. Daļa no 19. pantā minētajām iestādēm un institūcijām Sodu reģistrā iekļautās ziņas saņem tiešsaistes režīmā. Šādā informācijas saņemšanas veidā 19. pantā minētās iestādes un institūcijas Sodu reģistrā iekļauto un nepieciešamo informāciju atlasa, analizē un saņem patstāvīgi, proti, Valsts informācijas sistēmu likuma izpratnē Informācijas centram nav tiesību pārbaudīt attiecīgā informācijas

pieprasījuma pamatotību, tostarp lūgt izsniegt dokumentus, kas pamato ziņu no Sodu reģistra saņemšanas nepieciešamību. Tiešsaistes režīma gadījumā iestādes vai institūcijas veic informācijas apstrādi automatizēti, ievērojot tām normatīvajos aktos noteikto kompetenci un atbilstoši ar Informācijas centru kā valsts informācijas sistēmas pārzini noslēgtajiem saistību rakstiem. Līdzīgi, piemēram, zvērinātiem tiesu izpildītājiem atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 41. pantam un Iedzīvotāju reģistra likuma 22. pantam ir tiesības tostarp tiešsaistes režīmā saņemt ziņas atbilstoši to kompetencei.

Ņemot vērā minēto, identiska kārtība ir attiecināma arī uz Sodu reģistrā iekļauto ziņu saņemšanu rakstveidā. Proti, Informācijas centram, saņemot pieprasījumu par ziņu sniegšanu no Sodu reģistra, ir pienākums vērtēt, vai informācijas pieprasījums atbilst Sodu reģistra likuma un MK noteikumu Nr. 563 prasībām. Tas nozīmē, ka Informācijas centrs sniedz ziņas par personas sodāmību tādā apmērā, kādā paredz normatīvie akti atbilstoši Sodu reģistrā iespējamajiem atlases kritērijiem un to mērķim, proti, Informācijas centra pienākums ir neizsniegt to Sodu reģistrā iekļauto informāciju, kas acīmredzami neatbilst minētajiem kritērijiem vai mērķim, kādam attiecīgās ziņas ir izsniedzamas. Informācijas centram nav tiesību nostāties ziņu pieprasītāja vietā un, detalizēti vērtējot, pieņemt lēmumu, vai pieprasītās ziņas ir attiecināmas un nepieciešamas minētā lēmuma pieņemšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2004. gada 8. jūnija noteikumu Nr. 526 "Iekšlietu ministrijas Informācijas centra nolikums" 2. punktu kopsakarā ar 3. un 4. punktu Informācijas centra mērķis ir nodrošināt tā pārziņā un turējumā esošo valsts informācijas sistēmu tehnisko resursu un informācijas funkcionalitāti un darboties kā starpniekam attiecīgajās valsts informācijas sistēmās iekļautās, iekļaujamās un izsniedzamās informācijas aprītē.

Informācijas centram nav normatīvajos aktos piešķirta pilnvarojuma veikt kriminālprocesu, administratīvā pārkāpuma lietas lietvedību, kā arī izvērtēt amata pretendenta atbilstību attiecīgā amata prasībām. Turklāt Informācijas centram nav normatīvajos aktos nostiprinātu tiesību lūgt ziņu pieprasītājam izsniegt nepieciešamo ziņu pamatojošus dokumentus, piemēram, krimināllietas materiālus vai amata pretendentu iesniegtos dokumentus, jo Informācijas centra kā trešās personas veikta attiecīgo personas datu apstrāde būtu pretrunā ar datu apstrādes mērķi un iepriekš norādīto FPDAL 12. pantu.

Normatīvajos aktos ietvertu noteikumu par sodāmību jeb informācijas atlases kritēriju kopums nav vienveidīgs un satur atšķirīgus, tajā skaitā vispārīgus un attiecīgo jomu aptverošus formulējumus, kas tostarp ir izteikti nenoteiktu tiesību jēdzienu veidā. Minēto jēdzienu saturiskā aizpildīšana katrā individuālajā gadījumā ir tiesību piemērotāja ziņā.

Sodu reģistra likuma 14. pants nosaka to tiesību piemērotāju uzskaitījumu, kam ir tiesības iesniegt ziņas Sodu reģistrā. Starp minētajām iestādēm un institūcijām Informācijas centrs nav minēts, jo tam kā subjektam, kuram nav tiesību lūgt Sodu reģistrā iekļautās informācijas pieprasītājam izsniegt ziņu sniegšanas pamatojošus dokumentus, tādējādi arī nav pienākuma veikt

normatīvajos aktos ietvertu nenoteikto jēdzienu saturisko aizpildīšanu ar Sodu reģistrā iekļautajām ziņām. Tā kā attiecīgo jomu regulējošie tiesību akti un tajos ietvertās prasības, tostarp par personas sodāmību, ir vērstas uz minētās jomas aizsardzību, līdz ar to arī attiecīgās nozares pārstāvjiem ir jāspēj un tie arī vislabāk spēj izvērtēt personas atbilstību, piemēram, amata prasībām, tostarp kritērijiem par sodāmību un tās sekām attiecībā uz pretendenta vērtējumu.

Līdz ar to Informācijas centram, saņemot Sodu reģistrā iekļauto ziņu izsniegšanas pieprasījumu, ir jāveic pieprasījuma formas atbilstības pārbaude un pirmsšķietama pieprasītās informācijas apjoma atbilstības pārbaude, lai novērstu acīmredzami nepamatotas informācijas izsniegšanu. Normatīvajos aktos ietvertu nenoteiktu tiesību jēdzienu gadījumos Informācijas centram ir jāņem vērā likumdevēja un ziņu pieprasītāja noteiktais leģitīmais mērķis, proti, jānodrošina iespēja saņemt ziņas no Sodu reģistra, lai attiecīgā iestāde kā tiesību piemērotājs varētu izvērtēt piemērojamos normatīvajos aktos noteikto kritēriju iestāšanos.

Līdz ar to attiecīgajos gadījumos Informācijas centram kā personai, kas nav informācijas pieprasītāja pārstāvošās jomas lietpratējs un pilnvarots subjekts, nav tiesību minētā informācijas pieprasītāja vietā veikt Sodu reģistrā iekļautās informācijas atbilstības izvērtējumu attiecīgo jomu regulējošajiem tiesību aktiem. Šādos gadījumos Informācijas centram ir jāsniedz ziņu apjoms, kas nodrošinātu leģitīmā mērķa, personu tiesību un samērīguma principa ievērošanu, nepārkāpjot Informācijas centram normatīvajos aktos paredzēto kompetenci.

Lai atvieglotu tiesību piemērotāja darbu, ir nepieciešams nodrošināt Sodu reģistra likuma normu atbilstošu izpildi, kā arī nodrošināt, ka Sodu reģistrā informāciju iekļaut tiesīgās personas iesniedz detalizētākus datus, tādējādi ļaujot veikt Sodu reģistrā iekļautās informācijas automatizētu sagatavošanu, kas saturētu tādu ziņu atspoguļojumu, kādu vēlas Sodu reģistrā iekļautās informācijas pieprasītājs.

6. Atbilstoši Pamatlēmuma 1. panta "a" punktam, kā arī 2. panta "a" punktam sodāmības reģistrā tiek iekļauta informācija par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās, lai tostarp saskaņā ar Pamatlēmuma Preambulas 15. apsvērumu informētu krimināllietu tiesvedības sistēmas atbildīgās iestādes par apsūdzētās personas iepriekšējiem pārkāpumiem, lai pieņemamo lēmumu pielāgotu konkrētajai situācijai.

Līdz ar to Pamatlēmums paredz, ka dalībvalstis veic savstarpēju informācijas apmaiņu par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās neatkarīgi no tā, vai dalībvalstī, kas attiecīgās ziņas saņem, minētais nodarījums ir atzīstams par krimināli sodītu.

Atbilstoši Sodu reģistra likumam Sodu reģistrā iekļauj ziņas par personām, kurām piemērots sods par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, kā arī par personām, par kurām atbilstoši Kriminālprocesa likumam ir vismaz izteikts pieņēmums, ka pastāv reāla iespējamība attiecīgo personu atzīt par vainīgu konkrētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Vairākos normatīvajos aktos, piemēram, Tiesu ekspertu likuma 5. panta otrā daļa kopsakarā ar pirmo daļu, likuma "Par tiesu varu" 51. panta pirmā daļa, Izglītības likuma 48. panta piektā daļa paredz, ka ne vien sodāmība ir viens no noteiktu amatu ieņemšanas priekšnoteikumiem, bet arī morāli ētiskie apsvērumi, tostarp nevainojama reputācija, lojalitāte valstij un Satversmei. Minētie kritēriji ir nenoteikti tiesību jēdzieni, kuru aizpildīšana ir atstāta tiesību piemērotāja ziņā, jo tikai šīs jomas pārstāvis spēj noteikt, kas attiecīgajā profesijā tiek uzskatīts par labu reputāciju un kādi morāli ētiskie apsvērumi ir pieņemami vai nepieņemami.

Līdz ar to, lai attiecīgajos gadījumos izvērtētu personas atbilstību normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, tiesību piemērotājam būtu tiesības pieprasīt ziņas no Sodu reģistra ne tikai par personas sodāmību krimināltiesiskā kārtībā, bet arī informāciju, vai persona ir tikusi sodīta administratīvi, kas ir viens no personas uzvedības atbilstības morāli ētiskajiem apsvērumiem, kā arī lojalitātes likumiem un valstij ievērošanas apliecinājumiem.

Tādējādi Informācijas centram būtu jāsniedz pieprasītā informācija, kas varētu aptvert arī visu par attiecīgo personu Sodu reģistrā iekļauto informāciju. Minētajā gadījumā Informācijas centrs varētu sniegt ziņas ne vien par personas izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, bet arī par administratīvajiem pārkāpumiem. Kā jau iepriekš minēts, pats ziņu izsniegšanas apstāklis personai tiesiskās sekas nerada. Tiesiskās sekas rada lēmums, kuru tiesību piemērotājs pieņem, izvērtējot saņemto informāciju.

Līdz ar to Informācijas centram nav tiesību stāties tiesību piemērotāja vietā un kā personai, kas nav attiecīgās jomas lietpratējs un tiesību piemērotājs, noteikt, kuras no Sodu reģistrā iekļautajām ziņām attiecīgajam tiesību piemērotājam ir nepieciešamas, proti, kura informācija ir attiecināma uz konkrēto krimināllietu vai ir nepieciešama kandidāta atbilstības amata prasībām izvērtēšanai.

Kā ir noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2009. gada 2. marta sprieduma lietas Nr. 2872/02 *K.U. v. Finland* 48. punktā un Eiropas Savienības Tiesa 2010. gada 9. novembra sprieduma lietu Nr. C-92/09, C-93/09 *Volker und Markus Schecke GbR and Hartmut Eifert v. Land Hessen, Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung* 85.–87. punktā, personas tiesības uz datu aizsardzību nav absolūtas. Ja datu aizsardzība rada datu apstrādātājam pārmērīgu administratīvo slogu, tad taisnīgs līdzsvars netiek panākts.

Kā jau minēts, Informācijas centra pienākums ir vērtēt tikai acīmredzamu pieprasīto ziņu apjoma un mērķa atbilstību normatīvajos aktos noteiktajam. Informācijas centram nav tiesību stāties tiesību piemērotāja vietā un aizpildīt tiesību aktos ietvertos nenoteiktos tiesību jēdzienus, kas reglamentē, piemēram, noteikta amata ieņemšanas prasības. Informācijas centrs atbilstoši ziņu pieprasītāja iesniegtajiem kritērijiem veic Sodu reģistrā iekļautās informācijas atlasīšanu. Informācijas centra sniegtajām ziņām ir tikai informatīvs raksturs, tās automātiski neprezumē juridisko patiesību.

Informācijas centrs saskaņā ar Sodu reģistra likuma 2. pantu ir Sodu reģistra pārzinis un turētājs Valsts informācijas sistēmu likuma izpratnē. Informācijas centrs, izsniedzot pieprasītās ziņas no Sodu reģistra, veic faktisko rīcību. Informācijas centram nav tiesību pieņemt ziņu pieprasītājam, kā arī datu subjektam juridiski saistošus lēmumus, tostarp administratīvos aktus.

Tādējādi Informācijas centram kā trešajai personai, kuras rīcībā nav, piemēram, amata pretendenta iesniegto dokumentu vai arī krimināllietas materiālu, nav tiesību vērtēt ārvalstīs izdarītā nodarījuma juridisko kvalifikāciju atbilstoši nacionālajiem normatīvajiem aktiem, kā arī noteikt, vai personas sodāmībai ārvalstīs, tostarp par nodarījumu, par kuru nacionālajos normatīvajos aktos ir paredzēta administratīvā atbildība, ir nozīme attiecīgā amata kandidāta atbilstības vēlamā amata prasībām vērtēšanā. Attiecīgo tiesību nav arī Tieslietu ministrijai, kura, tāpat kā Informācijas centrs, ir trešā persona, piemēram, attiecībās starp procesa virzītāju vai amata kandidātu vērtēšanas komisiju un datu subjektu.

Tādējādi pienākums veikt ārvalstīs izdarītā nodarījuma juridiskās kvalifikācijas pielīdzināšanu nacionālajiem tiesību aktiem, kā arī noteikt attiecīgās informācijas nozīmi, piemēram, kriminālprocesuālo darbību veikšanā vai amata kandidāta atbilstības profesijai noteikšanā ir attiecīgi procesa virzītājam vai darba devējam – tiesību piemērotājam. Līdzīgi, piemēram, Izglītības likuma 11.¹ panta ceturtnās daļas 2. punkts paredz, ka lēmumu par izglītības dokumenta atzīšanu, pamatojoties uz Akadēmiskās informācijas centra izziņu pieņemšanai darbā profesijās, kurās profesionālā darbība vai tai nepieciešamā izglītība nav reglamentēta likumos, kā arī citos normatīvajos aktos, pieņem darba devējs.

Tiesiskās sekas rada lēmums, kuru tiesību piemērotājs pieņem, izvērtējot saņemto informāciju. Tieši lēmums – individuālais tiesību piemērošanas akts – rada tiesiskās sekas, un tieši tiesību piemērotājs ir tas, kurš pārvērš normas jābūtību par tiesisko realitāti. Tiesību piemērotājam ir jāatšķir fakta jautājums no tiesību jautājuma, proti, vai notikušais ir viens no piemērojamās normas tiesiskā sastāva īstenojamajiem gadījumiem (*Juridiskās metodes pamati: 11 soļi tiesību normu piemērošanā: rakstu krājums/Edgara Melķiša zin.red. Rīga: BO SIA "Ratio iuris", 2003, 6., 13. lpp.*).

Ievērojot minēto, jau pašlaik spēkā esošais tiesiskais regulējums paredz darba devēju un citu tiesību piemērotāju pienākumu veikt attiecīgo tiesību normu piemērošanu, izvērtējot no Sodu reģistra saņemto informāciju par personas sodāmību. Visbeidzot persona Administratīvā procesa likumā vai attiecīgos gadījumos Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā var apstrīdēt tiesā atteikumu pieņemt to darbā, ja minētais atteikums izdots, pamatojoties uz ārvalstī konstatēto sodāmību. Tiesa šādu atteikuma tiesiskumu izvērtē un sniedz galīgo novērtējumu attiecīgajam sodāmības faktam.

Pielikumā: Ministru kabineta 2016. gada 26. janvāra sēdes protokola Nr. 4 90. § izraksts uz 1 lp.

Ministru prezidente

(paraksts*)

Laimdota Straujuma

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Zemzars 67036943

Rudzīte 67219003